

Bruselj, 25. april 2024
(OR. en)

8947/1/24
REV 1

SOC 279
GENDER 64
ANTIDISCRIM 58
EMPL 164

DOPIS

Pošiljatelj:	predsedstvo
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Udeležba žensk v javnem življenju – <i>orientacijska razprava</i>

V prilogi vam pošiljamo usmerjevalni dopis, ki ga je pripravilo predsedstvo za orientacijsko razpravo o navedeni zadevi na seji Sveta EPSCO 7. maja 2024.

Udeležba žensk v javnem življenju

Orientacijska razprava

Povečati zastopanost žensk pri odločanju

Enakost spolov je ena od človekovih pravic in temeljno načelo EU, zapisano v Pogodbah in Listini o temeljnih pravicah. Cilj je uresničiti Unijo enakosti, v kateri lahko ženske in moški, dekleta in dečki v vsej svoji raznolikosti svobodno sledijo svoji izbrani poti v življenju, imajo enake možnosti za uspeh ter lahko enakopravno sodelujejo v evropski družbi in jo vodijo.

Evropska komisija z okrepljeno politično zavezanostjo na tem področju daje zgled s prvim kolegijem komisarjev in komisark, v katerem sta oba spola uravnoteženo zastopana, in prvo komisarko, pristojno za enakost. Zahvaljujoč zakonodajnim pobudam, namenjenim spodbujanju enakosti spolov v vseh razsežnostih, so vse institucije EU v sedanjem mandatu dosegle opazen napredek. Demokratični procesi in politične stranke s svojimi strukturami morajo slediti temu napredku, biti morajo vključujoče in odražati raznolikost evropske družbe.

Vendar so ženske navzlic dolgotrajnim prizadevanjem in neizpodbitnemu napredku še vedno premalo zastopane na večini ravni političnega odločanja in na drugih področjih javnega življenja, zlasti na ministrskih in drugih izvršnih položajih. Glede na podatke Evropske unije, ki jih zagotavlja Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE), je med poslanci Evropskega parlamenta v povprečju 39,5 % žensk, med poslanci nacionalnih parlamentov držav članic EU pa jih je 32,8 %, pri čemer so geografska odstopanja zelo velika. V povprečju je na višjih ministrskih položajih le 32,9 % žensk, med poslanci regionalnih skupščin pa zasedajo le 35,7 % mest. Kar zadeva politično zastopanost, sta spola popolnoma enako oziroma uravnoteženo zastopana le v peščici držav članic EU.

Vrh tega so podatki veliko manj spodbudni, kar zadeva uravnoteženo zastopanost spolov v parlamentih ter lokalnih in regionalnih svetih na položajih predsednikov in predsedujočih parlamentarnim organom ali na ključnih neizvoljenih položajih. Pri ministrskih resorjih in članstvu v parlamentarnih delovnih telesih je še vedno prisotna spolna segregacija, pri čemer med resorji, v katerih tradicionalno prevladujejo moški (obramba, finance), in resorji z večjim deležem žensk (socialna politika, izobraževanje) ter zakonodajnimi in proračunskimi posledicami obstaja tesna povezava, ki je v korist področjem politik, na katerih prevladujejo moški.

S presečnega vidika podatki o udeležbi pripadnic etničnih manjšin, oseb LGBTQIA+ ali invalidnih žensk niso popolni, vendar kljub temu razkrivajo zelo majhen delež teh oseb, kar kaže na to, da so manjšinske skupine in njihova stališča le delno zastopana.

Ovire za enako zastopanost žensk na političnih in izvršnih položajih

Ženske se na področju političnega odločanja soočajo z ovirami, ki izhajajo iz različnih kulturnih, ekonomskih in političnih kontekstov ter volilnih sistemov.

Kot prvo, so to **dobro znane in že dolgo prisotne ovire, ki ženskam še vedno preprečujejo prevzem položajev v političnem odločanju ali jih od tega odvračajo**, denimo:

- Spolni stereotipi in spolna pristranskost, ki so zakoreninjeni v splošni kulturi in še naprej negativno vplivajo na ženske. Vzgoja dečkov in deklet ter negativni stereotipi o ženskah in moških, med drugim tudi v medijih, dodatno omejujejo zanimanje in poklicne ambicije žensk za vodilne položaje na njihovi poklicni poti.
- Politična kultura, v kateri prevladujejo moški, v strankah in političnih institucijah. Način, na katerega so organizirane politične stranke, ki omogočajo dostop do političnih funkcij, na primer v smislu postopkov zaposlovanja, sprejema in izbora, negativno vpliva na možnosti žensk, da zasedejo vodstvene položaje.
- Vprašanje oskrbe ter usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja. Številne voditeljice se soočajo z veliko delovno in časovno obremenitvijo, hkrati pa je odgovornost za gospodinjstvo delo ter skrb za otroke in starejše še vedno neenakomerno porazdeljena.

- Neenakomerna porazdelitev ključnih virov, kot so čas, finančna sredstva in politična omrežja.
- Politični sistemi so lahko sami po sebi ena od možnih institucionalnih ovir. V primerjavi s političnim sistemi, ki v celoti temeljijo na proporcionalni zastopanosti ali vključujejo element proporcionalne zastopanosti, so večinski sistemi manj učinkoviti pri spodbujanju izvolitve kandidatk.
- Medijsko poročanje o političarkah in voditeljicah je še vedno spolno pristransko, pri čemer se političarkam namenja precej manj pozornosti (17 % manj kot moškim), hkrati pa poročanje pogosto odraža spolne stereotipe (Van der Pas & Aldering 2020).
- Pomanjkanje vzornic zaradi zgoraj navedenih ovir.

Kot drugo, **pojavi se nove, zahtevne ovire, ki ženskam preprečujejo, da bi ostale na položajih političnega odločanja, ali jih silijo v prezgodnji odhod s teh položajev**, zlasti:

- Nadlegovanje političark in drugih žensk na vodilnih položajih ter nasilje nad njimi imata zastraševalni učinek za vse ženske, ki razmišljajo o poklicni poti v javnem življenju. Številne političarke in voditeljice s položaja odidejo pred koncem svojega mandata ali na vodilnem položaju ne ostanejo dolgo.
- Stopnja zlorab in nasilja, ki sta nesorazmerno usmerjena proti ženskam v političnem in javnem življenju zgolj zato, ker so ženske, je vse bolj zaskrbljujoča. Medtem ko se moški soočajo predvsem z bolj splošnimi in političnimi zlorabami, so političarke žrtve zlorab zaradi njihove spolne identitete, pri čemer so najhujših zlorab deležne političarke iz etničnih manjšin.
- Dodatno skrb zbujajo pričevanja sedanjih in nekdanjih političark, ki so po izbruhu gibanja *#MeToo* spregovorile o svojih osebnih izkušnjah s spolnim nadlegovanjem. Znotraj strank in parlamentov še vedno ni zadostnih notranjih zaščitnih ukrepov proti seksizmu, nadlegovanju in spolnemu nadlegovanju ter učinkovitega prijavljanja in prevzemanja odgovornosti. Kandidatke in poslanke poročajo tudi o tem, da kot žrtve zlorab niso deležne zadostne podpore in medstrankarske solidarnosti.

- Raziskave kažejo, da so političarke trikrat bolj pogosto tarča napadov kot moški politiki, zlasti na spletu (Daniele, Dipoppa, Pulejo, 2023). Nasilje nad ženskami na položajih odločanja je zelo razširjeno in je vse bolj prisotno v virtualnem svetu, vključno z novimi oblikami, kot so računalniško ustvarjene gole slike in videoposnetki brez privolitve (globoki ponaredki intimnih slik, neželena prejemanje spolno eksplicitnih vsebin) ali spletno zalezovanje. Čeprav je spletno nasilje že samo po sebi zelo zastrašujoče in travmatično, mu lahko sledi nasilje zunaj spleta, kar v skrajnih primerih, kot je bil umor poslanke Jo Cox v Združenem kraljestvu, privede do feminicida. Nesorazmerno pogosto so tarča tudi osebe LGBTQIA+ ter kandidati in kandidatke iz manjšin.

Mehanizmi za spodbujanje enakosti spolov na političnih položajih

Premajhna zastopanost žensk na položajih odločanja je večplastno vprašanje. Ukrepi, ki jih je treba sprejeti, se ne nanašajo le na volilni sistem ali politične stranke, temveč tudi na druge zadeve, vključno s politikami za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ter politikami za boj proti nasilju na podlagi spola, v podporo enakopravnejši porazdelitvi obveznosti oskrbe in gospodinjskih obveznosti ter odpravi spolnih stereotipov. Študije tudi kažejo, da je treba ustvariti vključujoče okolje za vse, tudi za ženske iz prikrajšanih skupin, da bi tako povečali in zagotovili prisotnost žensk na vodilnih položajih ter v celoti izkoristili njihove talente. Kot je navedeno v strategiji Komisije za enakost spolov za obdobje 2020–2025, so ženske heterogena skupina in se lahko soočajo s presečno diskriminacijo, ki jo zaznamuje več značilnosti¹. Invalidne ženske se na primer pogosto srečujejo z izzivi pri uveljavljanju svojih pravic, vključno z udeležbo na volitvah ter sodelovanjem v političnih procesih in postopkih odločanja.

¹ Člen 10 PDEU navaja: „Pri opredeljevanju in izvajanju svojih politik in dejavnosti si Unija prizadeva za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti“.

V strategiji za enakost spolov je tudi poudarjeno, da so enake možnosti za udeležbo bistvenega pomena za predstavniško demokracijo na vseh ravneh. Komisija se je zavezala, da bo v sodelovanju z Evropskim parlamentom, nacionalnimi parlamenti, državami članicami in civilno družbo spodbujala udeležbo žensk kot volivk in kandidatk na volitvah v Evropski parlament leta 2024, med drugim s financiranjem in spodbujanjem dobrih praks. Sprejela je tudi konkretne zaveze glede višjih položajev v svoji administraciji ter glede podpore državam članicam pri pripravi in izvajanju učinkovitejših strategij za povečanje števila žensk na položajih odločanja.

Kar zadeva širše vprašanje bolj vključujočega delovnega okolja, Direktiva (EU) 2019/1158 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja poleg Direktive 2006/54/ES o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu, ki določa okrepljeno zaščito pred diskriminacijo na podlagi spola, predvideva tudi prožne ureditve dela za starše in oskrbovalce.

Priporočilo Komisije o vključujočih in odpornih volilnih procesih iz leta 2023 vsebuje priporočila o enakosti spolov in opredeljuje več relevantnih ukrepov, naslovljenih na države članice.

Nedavno sprejeti akt o digitalnih storitvah in prihodnja direktiva o nasilju nad ženskami sta namenjena boljši zaščiti uporabnikov in uporabnic, in sicer z zaščito temeljnih pravic na spletu, vzpostavitev trdnega okvira za preglednost in odgovornost za spletne platforme ter zagotavljanjem enotnega okvira po vsej EU. Ta velike spletne platforme med drugim zavezuje, da sprejmejo učinkovite blažilne ukrepe za obravnavanje sistemskih tveganj, tudi v zvezi z nezakonitim sovražnim govorom ali kibernetiskim nasiljem nad ženskami. Cilj direktive proti strateškim tožbam za onemogočanje udeležbe javnosti je bolje zaščititi politike in političarke, novinarje in novinarke, aktiviste in aktivistke ter druge pred grožnjo neutemeljenih in zlonamernih pravnih sredstev za utišanje tistih, ki delajo v javnem interesu.

Nedavno je bil dosežen dogovor glede direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, na podlagi katerega bodo morale države članice vzpostaviti nova orodja za boj proti nasilju in sovražnemu govoru proti ženskam na spletu in drugje, pri katerem bodo imele pomembno vlogo spletne platforme.

V naslednjem letu bo obeležena 30. obletnica Pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje za ženske, razvoj in mir iz leta 1995. Pekinška izhodišča opozarjajo, da je enakost pri odločanju bistvenega pomena za krepitev vloge žensk. Poleg tega Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (Konvencija CEDAW) določa pravico do udeležbe v javnem in političnem življenju, z obveznostjo sprejetja vseh ustreznih ukrepov za odpravo diskriminacije žensk v političnem in javnem življenju ter zagotovitve pravice ženskam, da pod enakimi pogoji kot moški volijo in kandidirajo na volitvah, sodelujejo v javnih zadevah, zavzemajo javne položaje in funkcije ter sodelujejo v relevantnih dejavnostih civilne družbe.

To bo priložnost za razpravo o mehanizmi in ukrepih, potrebnih za spodbujanje enakosti spolov pri odločanju na ravni EU in nacionalni ravni. Ti bi lahko vključevali institucionalne in strukturne ukrepe na nacionalni ravni, kot so reforme volilnih sistemov, zavezujoče ali prostovoljne kvote v strankah, uravnotežena zastopanost spolov v upravnih telesih organov za vodenje volitev, povezovanje dodeljevanja javnih sredstev za politične stranke z enako zastopanostjo spolov, nova opredelitev delovnih struktur in spodbujanje vključevanja načela enakosti spolov, vključno z boljšim zbiranjem podatkov, pa tudi usposabljanje, mentorstvo, financiranje in druga podpora za kandidatke, zlasti mlade ženske in ženske iz premalo zastopanih manjšinskih skupin. Glede na seksizem, nadlegovanje in nasilje, ki so jim izpostavljene zlasti političarke, bi bilo treba pozornost nameniti ukrepom za boj proti spolnim stereotipom, sovražnemu govoru in nadlegovanju na spletu in drugje.

Belgijsko predsedstvo v okviru prihodnjih volitev v Evropski parlament, pa tudi v okviru prizadevanj za povečanje prepoznavnosti politike enakosti spolov v Svetu, to temo predlaga v razpravo ter za izmenjavo izkušenj in najboljših praks, da bi zagotovili varno in enakopravno okolje za ženske v javnem življenju.

Na podlagi tega naj ministri in ministrice v politični razpravi obravnavajo predvsem naslednji vprašanji:

- 1. Katere strategije in mehanizme na nacionalni ravni je razvila vaša država, da bi povečala zastopanost žensk pri odločanju in spodbujala enakost spolov na vodilnih položajih?*
- 2. Katere pobude je mogoče sprejeti na ravni EU za dosego navedenega cilja?*